

Azərbaycan Respublikası Dövlət Şəhərsalma və Arxitektura Komitəsinin 01. 06. 2010 tarixli 63 №-li əmri ilə təsdiq edilib və 01. 07. 2010-cu il tarixdən qüvvəyə minib	Azərbaycan Respublikasının Dövlət Tikinti Normaları	AzDTN 2.7-1
	Avtomobil dayanacaqları	MCH 2.02-05-2000 “Стоянки автомобилей” Dövlətlərarası Tikinti Normalarının azərbaycan dilində autentik tərcüməsidir

1. TƏTBİQ OLUNMA SAHƏSİ

Bu norma və qaydalar mülkiyyət formasından asılı olmayaraq avtomobillərin dayanacağı (saxlanması) üçün nəzərdə tutulan binalara, qurğulara və yerləşmələrə şamil edilir və həmçinin belə binaların həcm-planlaşdırma və konstruktiv həllərinə, mühəndis qurğularına və onların məskunlaşma ərazisində yerləşdirilməsinə qoyulan əsas müddələri və tələbləri müəyyən edir.

Bu normalar partlayıcı, zəhərli, yoluxucu və radioaktiv maddələr daşıyan avtomobillərin dayanacağı (saxlanması) üçün nəzərdə tutulan binalara, qurğulara və yerləşmələrə şamil edilmir.

Bu normalarda MCH 2.02-01-in müəyyən etdiyi əsas müddəalar və ümumi prinsiplər tətbiq olunur.

2. İSTİNAD OLUNAN NORMATİV SƏNƏDLƏR

Bu tikinti normaları və qaydalarında aşağıda göstərilən sənədlərə istinadlardan istifadə olunmuşdur:

MCH 2.02-01-97 Пожарная безопасность зданий и сооружений;

MCH 2.04-05-95 Естественное и искусственное освещение;

ГОСТ 12.1.005-88 ССБТ. Общие санитарно-гигиенические требования к воздуху рабочей зоны.

3. TƏYİNƏTMƏLƏR

3.1. Avtomobillər üçün dayanacaq (bundan sonra avtodayanacaq) - yalnız avtomobillərin saxlanması (dayanacağı) üçün nəzərdə tutulan bina, qurğu (binanın, qurğunun hissəsi) və ya xüsusi açıq meydança.

3.2. Qapalı tipli yerüstü avtodayanacaq -xarici divarları olan avtodayanacaq

3.3. Açıq tipli avtodayanacaq - xarici divarları olmayan avtodayanacaq.

Ölçüsünə görə ən uzun tərəfinin ən azı iki qarşı tərəfi açıq olan qurğu da, həmçinin açıq tipli avtodayanacaq sayılır. Tərəf üzərindəki dəliklərin ümumi sahəsi həmin tərəfin hər yarusundakı (mərtəbəsindəki) xarici səthinin ən azı 50%-ni təşkil edərsə, tərəf açıq sayılır.

3.4. Pandusları (rampaları) olan avtodayanacaq – avtomaşına, bir sıra daima qalxan (enən) döşəmələrdən və yaxud döşəmələr arasında bir sıra birləşdirici panduslardan istifadə edərək, öz hərəkət qüvvəsilə yerin səviyyəsinə nisbətən yer dəyişməyə imkan verən avtodayanacaq.

3.5. Mexanikləşdirilmiş avtodayanacaq - avtomobillərin saxlanma yerinə (bokslara) nəqliyin xüsusi mexanikləşdirilmiş qurğularla (sürücülə-

rin iştirakı olmadan) həyata keçirildiyi avtodayanacaq.

4. BİNA VƏ QURĞULARIN YERLƏŞDİRİLMƏSİ

4.1. Avtodayanacaqların şəhər və kənd yaşayış ərazilərində yerləşdirilməsi, onların torpaq sahələrinin ölçülərinin və digər bina və qurğulara qədər olan məsafələrin qəbul edilməsi müvafiq tikinti normalarının tələbləri nəzərə alınmaqla yerinə yetirilməlidir.

4.2. Avtodayanacaqlar yer səviyyəsindən aşağı və (və ya) yuxarı yerləşdirilə bilər (bu normaların tələbləri nəzərə alınmaqla), yeraltı və yerüstü hissələrdən (yeraltı və yerüstü mərtəbələrdən, o cümlədən bu binaların damından istifadə olunmaqla) ibarət ola bilər, başqa təyinatlı binalara bitişik və ya onların hüdudları daxilində, o cümlədən həmin binaların altındakı yeraltı, zirzəmi, kürsü və ya aşağı yerüstü mərtəbələrdə, həmçinin yer səviyyəsində xüsusi quraşdırılmış açıq meydançada yerləşə bilər.

Avtodayanacaqların yeraltı mərtəbələrinə yerləşmələrin döşəməsinin səviyyəsi torpağın planlaşdırma səviyyəsindən yerləşmələrin hündürlüyünün yarısından çoxu qədər aşağıda olan mərtəbələrə aid etmək lazımdır.

Yeraltı avtodayanacaqların həmçinin tikinti aparılmamış ərazilərdə də (keçidlərin, küçələrin, meydanların, bağçaların, qazonların altında və s.) yerləşdirilməsinə yol verilir.

4.3. Avtodayanacaqların başqa funksional təyinatlı binalara bitişik tikilməsinə, (MCH 2.02-01 üzrə) Ф1.1, Ф4.1, həmçinin А və Б kateqoriyalı Ф5 funksional yanğın təhlü-

kəsi sinfinə aid olan binalar istisna olmaqla, yol verilir.

4.4. А və Б kateqoriyalı Ф1.1, Ф4.1, Ф5 sinifli binalar istisna olmaqla, avtodayanacaqların başqa funksional təyinatlı C0 və C1 sinifli I və II dərəcəli odadavamlı binaların hüdudlarında tikilməsinə yol verilir. Avtodayanacaqların odadavamlılıq dərəcəsindən asılı olmayaraq Ф1.4 sinifli binaların hüdudlarında tikilməsinə yol verilir. Ф1.3 sinifli binaların hüdudlarında minik avtomobilləri üçün avtodayanacaq tikilməsinə yalnız fərdi avtomobil sahiblərinin daimi yerləri təsbit olunmaqla (ayrıca bokslar qurulmadan) yol verilir. Ф1.1, Ф4.1 sinifli binaların altında avtodayanacaqların yerləşdirilməsinə yol verilmir.

4.5. Mühərrikləri sıxılmış təbii qazla və mayeləşdirilmiş neft qazı ilə işləyən avtomobillər üçün nəzərdə tutulan qapalı tipli avtomobil dayanaçaqlarının başqa təyinatlı binaların hüdudlarında və onlara bitişik tikilməsinə, həmçinin yer səviyyəsindən aşağı yerləşdirilməsinə yol verilmir.

4.6. Avtomobil saxlanılan açıq meydançalardan (o cümlədən talvarlı) müəssisələrin (sənaye, kənd təsərrüfatı və s. avtomobillərinə xidmət üzrə) bina və qurğularınadək olan yanğın əleyhinə məsafələr aşağıdakı kimi qəbul olunmalıdır:

a) istehsalat binaları və qurğularınadək:

- I, II və III dərəcəli odadavamlı C0 sinifli oyuqları olmayan divarlar tərəfdən – norma qoyulmur;

- həmçinin, oyuqlar olan divarlar tərəfdən – 9 m-dən az olmamaqla;

- IV dərəcəli odadavamlı C0 və C1 sinifli oyuqları olmayan divarlar tərəfdən – 6 m-dən az olmamaqla;

- eynilə o halda, oyuqları olan divarlar tərəfdən – 12m-dən az olmamaqla;

- digər dərəcəli odadavamlı və digər yanğın təhlükəsi sinifli – 15 m-dən az olmamaqla.

b) müəssisələrin inzibati və məişət binalarınadək:

- I, II və III dərəcəli odadavamlı C0 sinifli – 9 m-dən az olmamaqla;

- digər dərəcəli odadavamlı və digər yanğın təhlükəsi sinifli – 15 m-dən az olmamaqla.

Avtomobillər saxlanan meydançalardan I, II və III dərəcəli odadavamlı C0 sinifli bina və qurğularadək olan məsafəyə postlarının sayı 15-dən çox olmayan minik avtomobillərinin texniki xidmət stansiyaları ərazisində oyuqları olan divarlar tərəfdən norma qoyulmur.

4.7. Yanacaq-sürtkü materialları daşınması üçün istifadə olunan avtomobilləri, bir qayda olaraq, açıq meydançalarda və ya azı II dərəcəli odadavamlı C0 sinifli ayrıca dayanmış bir mərtəbəli binalarda saxlamaq lazımdır.

Belə avtodayanacaqqların I və II dərəcəli odadavamlı, C0 sinifli (A və B kateqoriyalı binalardan başqa) istehsalat binalarının 1-ci və 2-ci tipli yanğın əleyhinə divarlarına (oyuqsuz) bitişik tikilməsinə, həmin dayanacaqda saxlanılan avtomobillərlə daşınan yanacaq-sürtkü materiallarının ümumi həcmnin 30 m³-dən çox olmaması şərtlə yol verilir.

Açıq meydançalarda yanacaq-sürtkü materialları daşınması üçün istifadə olunan avtomobillərin saxlanmasını qruplarla sayı 50 avtomobildən

artıq olmayaraq və materialların ümumi tutumunu 600 m³-dən artıq olmayaraq nəzərdə tutmaq lazımdır. Belə qruplar arasındakı və həmçinin başqa avtomobillərin saxlandığı meydançalara qədər olan məsafə 12 m-dən az olmamalıdır.

Yanacaq-sürtkü materialları daşınması üçün istifadə olunan avtomobillər saxlanan meydançalardan müəssisənin bina və qurğularınadək olan məsafəni sənaye müəssisələrinin baş planları üçün tikinti normaları üzrə (tezalışan mayelər anbarına tətbiq olunan), bu müəssisənin inzibati və məişət binalarınadək olan məsafəni isə – azı 50 m qəbul etmək lazımdır.

5. HƏCM-PLANLAŞDIRMA VƏ KONSTRUKTİV HƏLLƏR

Ümumi tələblər

5.1. Yerüstü avtodayanacaqqların hündürlüyü 9 mərtəbədən artıq olmamaqla, yeraltı dayanacaqqların hündürlüyü -5 yeraltı mərtəbədən artıq olmamaqla nəzərdə tutula bilər.

5.2. Avtomobillərin parklanması aşağıdakı kimi həyata keçirilə bilər: sürücülərin iştirakı ilə – panduslar (rampalar) üzrə və ya yük liftlərindən istifadə etməklə; sürücülərin iştirakı olmadan – mexanikləşdirilmiş qurğularla.

5.3. Avtodayanacaq binalarında: xidməti və növbətçi personal üçün xidməti otaqların (nəzarət və kassa məntəqələri, dispetçer otağı, mühafizə), texniki təyinatlı (mühəndis avadanlığı üçün) yerləşmələrin, sanitariya qovşaqlarının, müştərilərin yükləri üçün anbarların, əlillər üçün otaqların,

həmçinin ictimai telefonlar və sənişinlər üçün lift qurğularının nəzərdə tutulmasına yol verilir. Onların zəruriliyi, tərkibi və sahələri dayanacağı ölçülərindən və onun istismar xüsusiyyətlərindən asılı olaraq layihə ilə müəyyən olunur.

Sənişin liftlərindən birinin kabina ölçüləri, əlil arabalarından istifadə edən əlillərin daşınmasını təmin etməlidir.

5.4. Partlayışlı yanğın və yanğın təhlükəsi üzrə avtomobillərin saxlanması üçün nəzərdə tutulan bina və yerləşmələrin kateqoriyaları yanğın təhlükəsizliyi normalarının tələblərinə müvafiq olaraq müəyyən olunmalıdır.

Minik avtomobillərinin saxlanması üçün nəzərdə tutulan yerləşmələri B1-B4 kateqoriyalarına, minik avtomobillərinin dayanacaq binalarını - B kateqoriyasına (mühərrikləri sıxılmış və yaxud mayeləşdirilmiş qaz ilə işləyən avtomobillər istisna olmaqla) aid etmək olar.

5.5. Başqa təyinatlı binalara bitişik tikilən avtodayanacaqlar, bu binalardan yanğın əleyhinə 1-ci tip divarlarla ayrılmalıdır.

Başqa təyinatlı binaların hüdudlarında tikilən avtodayanacaqlar odadavamlılıq dərəcəsinə görə yerləşdikləri binaların odadavamlılıq dərəcəsinə aşağı dərəcədə olmamalı və həmin binaların yerləşmələrindən (mərtəbələrindən) yanğın əleyhinə divarlar və 1-ci tip örtmə konstruksiyaları ilə ayrılmalıdırlar.

Ф1.3 sinifli binaların hüdudlarında tikilən avtodayanacağı yanğın əleyhinə 2-ci tip örtmə konstruksiyası ilə ayırmağa icazə verilir. Bu zaman yaşayış mərtəbələri avtodayanacaqdan

qeyri-yaşayış mərtəbəsi ilə (məsələn, texniki) ayrılmalıdır.

Ф1.4 sinifli binaların hüdudlarında tikilmiş (bitişik tikilmiş) ev sahibinin bir minik avtomasını yerləşən avtodayanacaqların yanğın əleyhinə maneələrlə ayrılmasına reqlament qoyulmur.

Başqa təyinatlı binaların hüdudlarında və ya onlara bitişik tikilən avtodayanacaqların oyuqları üzərində yanmayan materiallardan eni 1 m-dən az olmayan günlüklər nəzərdə tutmaq lazımdır. Günlüyün kənarından başqa təyinatlı binaların pəncərə yerlərinin aşağısınadək minimum 4 m məsafə olmalı və yaxud göstərilən oyuqlar (Ф 1.4 binalarından başqa) yanğın əleyhinə material ilə doldurulmalıdır.

5.6. Avtodayanacağın tərkibində avtomobillərə servis xidməti (texniki baxış və xidmət postları, diaqnostika və tənzimləmə işləri, yuyucu və s.) üçün yerləşmə qurulması zərurəti yarandıqda (layihələndirmə tapşırığı üzrə), bu məqsədlər üçün ayrıca bina, yerləşmə və ya yerləşmə qrupu nəzərdə tutmaq lazımdır. Belə yerləşmələr avtodayanacaqlarda nəzərdə tutula bilər (açıq tipli avtodayanacaqlar və yaşayış binaları daxilində yerləşmiş avtodayanacaqlar istisna olmaqla) və avtodayanacaqdan 2-ci tip divarlarla və 3-cü tip örtmə konstruksiyaları ilə ayrılmalıdır. Bu yerləşmələrə avtomobillərin və adamların girişləri, avtodayanacağın girişlərindən təcrid olunmalıdır.

Avtomobillərə texniki xidmət və cari təmir üzrə ayrıca iş növləri və yaxud iş qruplarının yerinə yetirilməsi üçün nəzərdə tutulan yerləşmələrin tərkibi və sahələri müvafiq iş növlərinin aparılmasının texnoloji tələbləri ilə avtomobil nəqliyyatı müəssisələrinin

texnoloji layihələndirilməsi normaları tələbləri nəzərə alınmaqla müəyyən olunur.

5.7. Hüdudlarında avtodayanacaq-lar tikilmiş binaların yerləşmələrində səs-küyün səviyyəsi Səhiyyə nazirliyinin gigiyenik normativlərinə müvafiq təmin olunmalıdır.

5.8. Başqa təyinatlı binaların hüdudlarında tikilmiş avtodayanacaq-lar da ümumi adi pilləkən qəfəsələrinin və ümumi lift şaxtalarının nəzərdə tutulmasına yol verilmir. Avtodayanacağın və başqa təyinatlı binanın funksional əlaqəsini təmin etmək üçün avtodayanacağın lift şaxtalarından və pilləkən qəfəsələrindən çıxışlarını, bir qayda olaraq, binanın əsas girişinin vestibülünə nəzərdə tutmaq lazımdır. Eyni zamanda avtodayanacağın mərtəbələrində yanğın baş verdiyi hallarda hava vurulan 1-ci tip tambur-şlüzlərin qurulması nəzərdə tutulmalıdır. Avtodayanacağın başqa təyinatlı binanın bütün mərtəbələri ilə əlaqəsi olması zərurəti yarandıqda lift şaxtalarının və pilləkən qəfəsələrinin 6.17. bəndinə uyğun olaraq tüstüyə qarşı mühafizəsi nəzərdə tutulmalıdır.

Avtomobillərin saxlanması üçün nəzərdə tutulan yerləşmələrin mərtəbədə başqa təyinatlı yerləşmələrlə (bölmə 5.3-də göstərilənlər istisna olmaqla) və yaxud yanaşı olan yanğın bölməsi ilə əlaqəsinə, yanğın zamanı hava vurulan tambur-şlüz və avtodayanacaq tərəfdəki oyuq üzərində drenaj pərdəsi qurulmaqla icazə verilir.

5.9. Ticarət yerləşmələrinin, piştaxtaların, köşklərin və s. bilavasitə avtomobillərin saxlandığı yerlərdə yerləşdirilməsinə yol verilmir.

5.10. Çoxmərtəbəli avtodayanacaq binalarında avtomobillərin hərəkəti üçün rampalar (panduslar), maili mərtəbələrarası örtmə konstruksiyalar və ya xüsusi liflər (mexanikləşdirilmiş qurğular) nəzərdə tutmaq lazımdır.

Arasıkəsilməz spiralvari döşəmələri olan konstruksiyalardan istifadə olunduğu halda, hər bir tam buruma yarus (mərtəbə) kimi baxılmalıdır.

Yarımmərtəbəli olan çoxmərtəbəli avtodayanacaq-lar üçün mərtəbələrin ümumi sayı yarımmərtəbələrin sayının ikiyə bölünməsi kimi, mərtəbənin sahəsi iki yanaşı yarımmərtəbənin sahələri cəmi kimi müəyyən olunur.

5.11. Avtodayanacaq-larda rampaların sayı və müvafiq olaraq zəruri çıxış və girişlərin sayı bütün mərtəbələrdəki, birincidən başqa (yeraltı dayanacaq-lar üçün – bütün mərtəbələrdə) avtomobillərin sayından asılı olaraq, avtodayanacaq-dan istifadə rejimi, hesabi hərəkət intensivliyi və onun təşkili üzrə planlaşdırma həlli nəzərə alınmaqla müəyyən edilir. Bir qayda olaraq, rampaların tipi və sayı avtomobillərin sayına görə qəbul edilə bilər:

100-dək – bir biryollu rampa müvafiq siqnalizasiya tətbiq olunmaqla;

1000-dək – bir ikiyollu rampa və ya iki biryollu rampalar;

1000-dən artıq olduqda – iki ikiyollu rampalar.

Avtomobillərin, avtodayanacağın yeraltı və yerüstü mərtəbələrindən, birinci və ya kürsü mərtəbələrdəki avtomobillər saxlanan zonadan keçərək girişinə (çıxışına) yol verilmir.

5.12. Qapalı tipli avtodayanacaq-larda bütün mərtəbələr üçün ümumi

olan rampalar hər mərtəbədə avtomobil saxlanması üçün nəzərdə tutulan yerləşmələrdən yanğın əleyhinə maneələrlə, darvazalarla və (və ya) cədvəl 1-in tələblərinə müvafiq olaraq yanğın zamanı hava vurulan tambur-şlüzlərlə ayrılmalıdır (təcrid olunmalıdır).

Yanğın əleyhinə olan maneələrdəki və tambur-şlüzlərdəki qapı və darvazalar onların yanğın zamanı bağlanması üçün avtomatik qurğularla təchiz olunmalıdır.

Birmərtəbəli yeraltı avtodayanacaqlarda təxliyə yolları kimi istifadə edilməyən rampaların qarşısında tambur-şlüz qurulmasına icazə verilir.

Cədvəl 1

Avtodayanacaqların tipləri	Rampaların qoruyucu konstruksiyalarının odadavamlılıq həddi (yanğın əleyhinə maneə), dəq., az olmayaraq		Tambur-şlüzün qurulmasının zəruri tələbləri üzrə
	Divarların	Darvazaların	
Yeraltı	EI 90	EI 60	Darvazaların açılmasını təmin edən dərinliyə malik tambur-şlüz, amma 1.5 m-dən az olmayan
Yerüstü	EI 45	EI 30	Vacib deyil

5.13. Yerüstü avtodayanacaqlarda təcrid olunmayan rampaların qurulmasına icazə verilir:

- hündürlüyü 3 mərtəbədən çox olmayan I və II dərəcəli odadavamlı, C0 və C1 sinifli binalarda, bu zaman təcrid olunmayan rampalarla birləşmiş mərtəbələrin (yarımmərtəbələrin) sahələrinin yekun cəmi 10400 m²-dən çox olmamalıdır;

- açıq tipli avtodayanacaqlarda.

5.14. Avtodayanacaqların (mexanikləşdirilmiş avtodayanacaqlardan

başqa) hər mərtəbədəki yanğın bölməsindən bilavasitə xaricə və ya pilləkən qəfəsələrinə paylanmış minimum iki təxliyə çıxışı nəzərdə tutulmalıdır. Təxliyə çıxışlarından birini təcrid olunmuş rampaya nəzərdə tutmaq olar. Panduslardakı səkilərlə yarım mərtəbəyə, pilləkən qəfəsəsinə keçidin təxliyə keçidi sayılmasına icazə verilir.

5.3-də göstərilən yerləşmələrdən təxliyə çıxışlarını avtomobillər saxlanan yerləşmələrdən nəzərdə tutmağa icazə verilir. Müştərilərin əşyaları üçün yardımçı otağı avtodayanacaqların ancaq birinci mərtəbəsində yerləşdirilməyə icazə verilir.

Ən uzaq saxlanma yerindən ən yaxın təxliyə çıxışına qədər yol verilən məsafəni cədvəl 2-yə uyğun olaraq qəbul etmək lazımdır.

Avtodayanacaq binalarında, rampa eyni zamanda təxliyə yoludursa, rampanın bir tərəfindən eni 0,8 m-dən az olmayan səki düzəldilir.

Təxliyə yolları kimi istifadə olunan pilləkənlərin eni 1 m-dən az olmamalıdır.

Cədvəl 2

Avtodayanacaqların tipləri	Yaxındakı təxliyə çıxışına qədər olan məsafə, m, saxlama yerinin yerləşdiyi halda	
	Təxliyə çıxışları arasında	Yerləşgənin dalan əmələ gələn hissəsində
Yeraltı	40	20
Yerüstü	60	25

Qeyd. Təxliyə yolunun uzunluğunun ölçülməsi keçidlərin (ayaqla və avtomobillə) orta xətti üzrə avtomobillərin düzülüşü nəzərə alınmaqla aparılır.

5.15. Rampaya və ya yanaşı yanğın bölməsinə çıxış üçün darvazanın yaxınlığında və ya darvazada kənarı 15 sm-dən çox olmayan yanğın əley-

hinə qapı (doqqaz) nəzərdə tutmaq lazımdır.

Yanğın xortumlarının çəkilməsinə imkan yaratmaq üçün qapıların aşağı hissəsində qapağının ölçüləri 20x20 sm olan özü bağlanan lyuk nəzərdə tutmaq zəruridir.

5.16. Binanın dam örtüyündən avtodayanacaq kimi istifadə edildikdə, bu örtüyə avtodayanacaqların adi örtmə konstruksiyalarına olan tələblər tətbiq edilir. Bu cür istismar olunan örtüklərin yuxarı qatını yanğın yaymayan materiallardan (bu cür materiallar üzrə alovun yayılma qrupu PII 1-dən az olmamalıdır) nəzərdə tutmaq lazımdır.

5.17. Avtomobillərin saxlandığı yerləşmələrdə rampaya və ya yanaşı yanğın bölməsinə çıxış (giriş) yerlərində, həmçinin dam örtüyündə (orada avtodayanacaq yerləşdiyi halda) yanğın zamanı mümkün ola bilən yanacaq axımının qarşısını alan tədbirlər görülməsi nəzərdə tutulmalıdır.

5.18. MCH 2.02-01 tələblərinə uyğun olaraq çoxmərtəbəli (çoxyaruslu) avtodayanacaqlar binanın damına çıxışlara malik olmalıdır.

5.19. Lift şaxtalarının çəpərləmə konstruksiyaları MCH 2.02-01 tələblərinə uyğun olmalıdır.

5.20. İkidən çox mərtəbəsi olan yeraltı avtodayanacaqlarda hər bir yanğın bölməsində yanğın təhlükəsizliyi normaları üzrə, iş rejimi “yanğın söndürən bölmələrin daşınması” olan azı bir lift nəzərdə tutulmalıdır.

5.21. Avtodayanacağın döşəmə örtüyü neft məhsullarının təsirinə qarşı

davamlı olmalı və otaqların quru üsulla təmizlənməsinə (o cümlədən mexanikləşdirilmiş) hesablanmalıdır.

Rampaların və piyada yollarının örtüyü onlarda sürüşməni istisna etməlidir.

Döşəmələrin örtüyünü bu örtük üzərində alovun yayılması qrupu azı PII 1 olan materiallardan nəzərdə tutmaq lazımdır.

5.22. Avtomobillərin keçdiyi və saxlandığı yerlərdə yerləşmələrin və darvazaların hündürlüyü, döşəmədən çıxıntı konstruksiyalarının və asma avadanlığın aşağısınadək, avtomobilin ən hündür nöqtəsindən minimum 0,2 m artıq olmalı, ümumi hündürlük isə 2,0 m-dən az olmamalıdır.

5.23. Avtodayanacağın daxilində hərəkət edən avtomobillərin hərəkət yolları sürücünü yönləndirən göstəricilərlə təchiz olunmalıdır.

5.24. Avtomobillər saxlanan yerlərin, avtodayanacaqdağı pandusların (rampaların) və keçidlərin parametrləri, saxlanma yerində avtomobillər arasındakı, həmçinin avtomobillərlə binanın konstruksiyaları arasındakı məsafələr avtomobillərin tipindən (sinfindən), saxlanma üsulundan, qarbitlərindən və nəqliyyat müəssisələrinin texnoloji layihələndirilməsi normalarının tələbləri nəzərə alınmaqla, onların manevr etmə qabiliyyətlərindən və yerləşdirilməsindən asılı olaraq layihə ilə müəyyən olunur.

5.25. Saxlanma yerlərinin minimal ölçülərini bu cür götürmək lazımdır: saxlanma yerinin uzunluğu – 5,0 m, eni – 2,3 m (əlil arabasından istifadə edən əlillər üçün – 3,5 m).

5.26. Avtomobillərin saxlanması yerləşgələrini təbii işıqlanmasız və yaxud bioloji təsirinə görə kifayət etməyən təbii işıqlanmaya malik yerlərdə nəzərdə tutmağa icazə verilir.

5.27. Çoxmərtəbəli avtodayanacaq binalarında hər mərtəbənin döşəmələrinin, həmçinin trap və novların mailliyi elə qurulmalıdır ki, aşağıda yerləşən rampa və mərtəbələrə mayenin düşməsi istisna olsun.

5.28. Avtodayanacaqlardakı rampalar aşağıdakı tələblərə cavab verməlidir:

- qapalı düzxətli rampaların uzununa mailliyi hərəkət zolağının oxu üzrə 18%-dən çox olmamalıdır, əyrixətli rampaların – 13%-dən çox, açıq rampaların (atmosfer çöküntülərindən mühafizə olunmayan) uzununa mailliyi – 10%-dən çox olmamalıdır;
- rampaların eninə mailliyi 6%-dən çox olmamalıdır;
- piyadaların hərəkət etdiyi rampalarda azı 0,8 m eni olan səki nəzərdə tutulmalıdır.

5.29. Maili mərtəbəarası örtmə konstruksiyalarının mailliyi 6%-dən çox olmamalıdır.

5.30. Qaz balonlu, yəni mühərrikləri mayeləşdirilmiş neft qazı və sıxılmış təbii qazla işləyən avtomobillərin saxlanması nəzərdə tutulan avtodayanacaq layihələndirilərkən bu otaqlara, binalara və qurğulara olan əlavə tələblər nəzərə alınmalıdır.

5.31. Qaz balonlu avtomobillərin saxlandığı yerləşgələri bir qayda olaraq I, II, III və IV dərəcəli odavamlı C0 sinifli ayrıca bina və qurğularda nəzərdə tutmaq lazımdır.

Qaz balonlu minik avtomobilləri saxlanılan yerləşgələr benzin və dizel yanacağı ilə işləyən avtomobillər üçün nəzərdə tutulmuş ayrıca dayanan avtodayanacaqların yuxarı mərtəbələrində yerləşdirilə bilər.

Qaz balonlu avtomobillərin yerləşgələrinin açıq tipli avtodayanacaqların mərtəbələrində, həmçinin mexanikləşdirilmiş dayanacaqlarda (saxlanma yaruslarının havasının dəyişdirilməsinin təmin edilməsi şərtilə) yerləşdirilməsinə norma qoyulmur.

5.32. Qaz balonlu avtomobillərin saxlandığı yerləşgələrin nəzərdə tutulmasına aşağıdakı hallarda yol verilmir:

- avtodayanacaqların kürsü və yeraltı mərtəbələrində;
- başqa təyinatlı binalarda yerləşmiş qapalı tipli yerüstü avtodayanacaqlarda;
- rampaları təcrid olunmayan qapalı tipli yerüstü avtodayanacaqlarda;
- avtomobillərin, hər boksdan xaricə bilavasitə çıxışı olmayan bokslarda saxlandığı hallarda.

Minik avtomobillərinin yeraltı avtodayanacaqları

5.33. Avtodayanacağın yangın bölməsi hədudlarında tələb olunan odavamlılıq dərəcəsini, mərtəbələrin icazə verilən sayını və sahəsini cədvəl 3 üzrə qəbul etmək lazımdır.

Cədvəl 3

Binanın (qurğunun) odavamlılıq dərəcəsi	Binanın (qurğunun) konstruktiv yangın təhlükəsi sinfi	Yangın bölməsində mərtəbələrin sayı	Yangın bölməsi hədudlarında mərtəbənin sahəsi, m ²
I	C0	5	3000
II	C0	3	3000

5.34. Növbətçi və xidmətçi personalın xidməti yerləşgələrinin, yanğınsöndürmə və su təchizatı nasosxanalarının, transformator yarımstansiyalarının (ancaq quru transformatorlarla), müştərilərin yükləri üçün anbar və əlillər üçün otaqların qurğuda, birinci (yuxarı) yeraltı mərtəbədən aşağıda olmaması şərtilə, yerləşdirilməsinə yol verilir.

Göstərilən yerləşgələr avtomobillər saxlanan yerlərdən 1-ci tip yanğın əleyhinə arakəsmələrlə ayrılmalıdır.

5.35. Yeraltı avtodayanacaqlarda maşın-yerlərin arakəsmələrlə ayrı-ayrı bokslara bölünməsinə yol verilmir.

5.36. İki və daha çox yeraltı mərtəbələri olan avtodayanacaqlarda yeraltı mərtəbələrdən pilləkən qəfəsələrinə çıxışlar və lift şaxtalarından çıxışlar yanğın zamanı mərtəbələrdəki hava vurulan tambur-şlülzlərdən nəzərdə tutulmalıdır.

5.37. Yeraltı avtodayanacaqların çıxışları və girişləri $\Phi 1.1$, $\Phi 1.3$ və $\Phi 4.1$ sinifli binalardan şəhərsalma normalarının tələblərinə uyğun məsafədə yerləşməlidir.

5.38. Yeraltı avtodayanacaqların mərtəbəarası örtmə konstruksiyalarında yanğın söndürüldüyü hallarda suyun kənara axıdılması üçün qurğular nəzərdə tutulmalıdır. Suyun kənara axıdılması üçün olan boru kəmərləri hər yeraltı mərtəbə üçün ayrıca olmalıdır. Suyun axıdılmasını yağış suları kanalizasiyası şəbəkəsinə yönəltmək və ya yerli təmizləyici qurğularsız relyefə istiqamətləndirmək olar.

Minik avtomobilləri üçün qapalı tipli yerüstü avtodayanacaqlar

5.39. Avtodayanacağın yanğın bölməsi hüdudlarında tələb olunan odadavamlılıq dərəcəsini, mərtəbələrin yol verilən sayını və sahəsini cədvəl 4 üzrə qəbul etmək lazımdır.

Cədvəl 4

Binanın (qurğunun) odadavamlılıq dərəcəsi	Binanın (qurğunun) konstruktiv yanğın təhlükəsi sinfi	Yanğın bölməsində mərtəbələrin sayı, ədəd	Yanğın bölməsi hüdudlarında mərtəbənin sahəsi, m ²	
			Birmərtəbəli binanın	Çoxmərtəbəli binanın
I, II	C0	9	10400	5200
	C1	2	5200	2000
III	C0	5	7800	3600
	C1	2	3600	1200
IV	C0	1	5200	-
	C1	1	3600	-
	C2, C3	1	1200	-
V	Normalaşdırılmır	1	1200	-

5.40. I və II dərəcəli odadavamlı binalarda vətəndaşlara məxsus minik avtomobillərinin saxlandığı yerləri ayırmaq üçün, ayrıca boksların nəzərdə tutulmasına icazə verilir. Bokslar arasındakı arakəsmələrin odadavamlılıq həddi R45, yanğın təhlükəsi sinfi K0 olmalıdır; bu bokslardakı darvazalar tor hasar şəklində nəzərdə tutulmalı və ya hər boksun darvazasında yanğınsöndürmə vasitələrinin verilməsi və boksun vəziyyətinə nəzarəti həyata keçirmək üçün 1.4...1.6m hündürlükdə ölçüləri azı 300 x 300 mm olan dəliklər olmalıdır.

Hər boksdan bilavasitə xaricə çıxış olduğu təqdirdə I, II və III dərəcəli ikimərtəbəli binalarda və C0 sinifli birmərtəbəli binalarda odadavamlılıq həddi normalaşdırılmayan yanmayan

materiallardan arakəsmələr nəzərdə tutmaq olar. Bu halda göstərilən iki-mərtəbəli binalarda örtmə konstruksiyalar 3-cü tip yanğın əleyhinə olmalıdır. Bu boksların darvazasında da həmçinin yanğınsöndürmə vasitələrinin verilməsi və boksun vəziyyətinə nəzarəti həyata keçirmək üçün ölçüləri azı 300 x 300 mm olan dəliklər olmalıdır.

Minik avtomobilləri üçün açıq tipli yerüstü avtodayanacaqlar

5.41. Avtodayanacağın yanğın bölməsi hüdudlarında tələb olunan odadavamlılıq dərəcəsini, mərtəbələrini yol verilən sayını və sahəsini cədvəl 5 üzrə qəbul etmək lazımdır.

Cədvəl 5

Binanın (qurğunun) odadavamlılıq dərəcəsi	Binanın (qurğunun) konstruktiv yanğın təhlükəsi sinfi	Yanğın bölməsinin də mərtəbələrini sayı	Yanğın bölməsi hüdudlarında mərtəbənin sahəsi, m ²	
			Birmərtəbəli binada	Çoxmərtəbəli binada
I, II	CO	9	10400	5200
	C1	2	3500	2000
III	CO	6	7800	3600
	C1	2	2000	1200
IV	CO	6	7300	2000
	C1	2	2600	800

5.42. Avtodayanacaq binalarında korpusun eni 36 m-dən artıq olmamalıdır.

5.43. Küləklənməni çətinləşdirən boksların qurulmasına, divarların (pilləkən qəfəsələrinin divarları istisna olmaqla) və arakəsmələrin tikilməsinə yol verilmir. Vətəndaşlara məxsus minik avtomobillərinin saxlanması yerlərinin ayrılması zəruri olduqda, tor şəklində yanmayan materiallardan hazırlanmış arakəsmələrin tətbiq olunmasına yol verilir.

5.44. Mərtəbələrdəki parapetlərin hündürlüyü 1m-dən çox olmamalıdır.

Xarici divarlarda olan oyuqları bağlamaq üçün yanmayan materialdan hazırlanmış torların tətbiq olunmasına icazə verilir. Bu zaman mərtəbənin havasının qarşı tərəfdən dəyişilməsi təmin olunmalıdır.

Atmosfer çöküntülərinin təsirini azaltmaq üçün açıq oyuqlar üzərində yanmayan materiallardan günlüklər nəzərdə tutula bilər. Bu zaman ikitərəfli havadəyişmə təmin olunmalıdır.

5.45. IV dərəcəli odadavamlı binalarda təxliyə pilləkən qəfəsələrinin çəpərlənməsi və onların elementlərinin konstruksiyaları III dərəcəli odadavamlı binaların pilləkən qəfəsələrinə olan tələblərə uyğun olmalıdır.

5.46. Tüstükənarlaşdırılma və ventilyasiya sistemlərinin nəzərdə tutulması tələb olunmur.

5.47. Açıq tipli avtodayanacaqlarda ilkin yanğınsöndürmə vasitələrinin saxlanması üçün isidilən otaq (birinci mərtəbədə) nəzərdə tutmaq lazımdır.

Minik avtomobillərinin mexanikləşdirilmiş avtodayanacaqları

5.48. Yerləşmələrin, saxlanma yerlərinin tərkibi və sahələri, avtodayanacaqların parametrləri avtomobillərin dayanacaqda yerləşdirilməsi üçün istifadə olunan sistemlərin texniki xüsusiyyətlərinə müvafiq qəbul edilir.

Mexanikləşdirilmiş qurğunun idarə olunması, onun işinə və avtodayanacağın yanğın təhlükəsizliyinə nəzarət, minmə mərtəbəsində yerləşən dispetçer otağından həyata keçirilməlidir.

5.49. Mexanikləşdirilmiş avtodayanacaq binaları (qurğuları) – konstruktiv yanğın təhlükəsi sinfi C0 olaraq yerüstü nəzərdə tutula bilərlər.

Avtodaynacaqları yanar istiləndiricilər tətbiq etmədən qorunmayan metal karkasdan istifadə etməklə və hasarlama konstruksiyaları ilə yanmayan materiallardan layihələndirmək olar (çoxyaruslu etajer tipli).

Mexanikləşdirilmiş avtodayanacaq başqa təyinatlı binalara, ancaq həmin binaların odadavamlılıq həddi REI 150-dən az olmayan bütöv divarları tərəfdən bitişdirilə bilər.

5.50. Avtodayanacağın mexanikləşdirilmiş qurğulu bloku 50 məşin-yerdən çox olmayan tutuma və hündürlüyü (MCH 2.02-01 üzrə) – 28 m-dən çox olmayan binaya malik olub bilər.

Avtodayanacağın bir neçə blokdan yığılması zərurəti yaranarsa, onları yanğın əleyhinə 1-ci tip arakəsmələrlə ayırmaq lazımdır.

5.51. Mexanikləşdirilmiş avtodayanacaq hər blokuna yanğın məşinlərinin yaxınlaşması üçün yol və yanğın söndürən bölmələrin avtomobil blokunun iki əks tərəfindən (şüşələnmiş və ya boş oyuqlardan) istənilən mərtəbəyə (yarusa) daxil olmaq imkanı təmin olunmalıdır.

5.52. Mexanikləşdirilmiş avtodayanacaq blokunda mərtəbələr (yaruslar) üzrə mexaniki sistem qurğularına texniki xidmət üçün yanmayan materiallardan hazırlanmış açıq pilləkən qurulmasına yol verilir.

6. MÜHƏNDİS SİSTEMLƏRİ

Ümumi tələblər

6.1. Avtodayanacaqların mühəndis sistemlərini və onların mühəndis avadanlıqlarını bu normalarla xüsusi qeyd olunan hallar istisna olunmaqla, istilik, su kəməri və kanalizasiyaya aid tikinti normaları tələblərinə uyğun olaraq nəzərdə tutmaq lazımdır.

Avtodayanacaqlarda yanğınsöndürmə, ventilyasiya sistemləri üçün su sərfinə olan tələbatı yuxarıda qeyd olunan sənədlər üzrə yanğın təhlükəsi B kateqoriyalı anbar binalarına olan tələbat kimi qəbul etmək lazımdır.

6.2. Çoxmərtəbəli avtodayanacaq binalarında mühəndis kommunikasiyalarının örtmə konstruksiyalarından keçən hissələri (su kəmərləri, kanalizasiya, istilik təchizatı), metal borulardan hazırlanmalıdır.

Örtmə konstruksiyaları ilə kəşişən kabel şəbəkələri də həmçinin metal boruların içərisində və yaxud odadavamlılıq həddi ən azı E1 45 olan kommunikasiya qutularında (taxçalarda) quraşdırılmalıdır.

Yeraltı avtodayanacaqlarda yanmanı yayılmağa qoymayan örtüklü elektrik kabeli tətbiq etmək lazımdır.

6.3. Başqa təyinatlı binaların hüdudlarında və yaxud onlara bitişik tikilmiş avtodayanacaq mühəndis sistemləri, bir qayda olaraq, bu binaların mühəndis sistemlərindən ayrıca (avtonom) olmalıdır.

Binanın hüdudlarında (və ya ona bitişik) tikilmiş avtodayanacağın içərisindən binaya məxsus olan tranzit mühəndis kommunikasiyaları çəkildiyi halda, qeyd olunan kommuni-

kasiyalar, (metal borulardan hazırlanmış su kəməri, kanalizasiya, istilik təchizatından başqa) odadavamlılıq həddi ən azı E1 45 olan tikinti konstruksiyaları ilə izolyasiya olunmalıdırlar.

Su kəməri

6.4. Qapalı tipli isidilən avtodayanacaqın daxili yanğınsöndürülməsi üçün su şırnaqlarının sayını və bir su şırnağının minimal su sərfiyyatını aşağıdakı kimi qəbul etmək lazımdır: yanğın kəsiyinin həcmi 0,5-dən 5 min m³-dək olduqda – 2 şırnaq hərəsi 2.5 l/s, 5 min m³-dən artıq olduqda – 2 şırnaq hərəsi 5 l/s.

Hər boksdan xaricə bilavasitə çıxışı olan bir-ikimərtəbəli boks tipli avtodayanacaqlarda yanğın əleyhinə daxili su kəməri nəzərdə tutulmamasına yol verilir;

6.5. İsidilməyən avtodayanacaqlarda və açıq tipli avtodayanacaqlarda, o cümlədən mexanikləşdirilmiş avtodayanacaqlarda, həmçinin açıq tipli avtodayanacaqın binanın dam örtüyündə yerləşdiyi halda, yanğın əleyhinə daxili su təchizatı sistemləri içərisi quru borular (suxotrub) vasitəsilə yerinə yetirilməli, səyyar yanğın texnikasının qoşulması üçün ventillər və birləşdirici başlıqlarla təchiz olunmuş və bayır tərəfə çıxarılmış diametri 89 (77) mm olan qısa borularla (patrubkalarla) təchiz edilməlidir.

6.6. İki və daha artıq mərtəbəli yeraltı avtodayanacaqlarda yanğın əleyhinə daxili su kəməri digər daxili su kəməri sistemlərindən ayrı qurulmalıdır.

6.7. İki və daha artıq mərtəbəli yeraltı avtodayanacaqlarda daxili yanğın əleyhinə su kəməri və avtomatik yanğınsöndürən qurğuların səyyar yanğın texnikasının qoşulması üçün ventillər və əks klapanlarla təchiz olunmuş bayır tərəfə çıxarılmış birləşdirici başlıqlı qısa boruları olmalıdır.

6.8. Qapalı və açıq tipli yerüstü avtodayanacaqların binalarının xarici yanğın söndürülməsinə sərf olunan suyun hesabi məsrəfini 6-cı cədvəl üzrə qəbul etmək lazımdır.

Cədvəl 6

Binanın odadavamlılıq dərəcəsi	Binanın konstruktiv yanğın təhlükəsi sinfi	Bir yanğın üçün avtodayanacaq binalarının xarici yanğın söndürülməsinin su sərfi, l/s, binaların həcmi (yanğın bölməsinin) min m ³			
		5-ə qədər	5-dən 20-ə qədər	20-dən 50-ə qədər	50-dən artıq
I, II, III	CO, C1	10	15	20	30
IV	CO, C1	10	15	20	-
IV	C2, C3	20	25	-	-
V	Normalaşdırılmır	20	-	-	-

Digər növ avtodayanacaqlarda xarici yanğınsöndürmə üçün suyun hesabi məsrəfini aşağıdakı kimi qəbul etmək lazımdır:

- iki və daha artıq mərtəbəli yeraltı avtodayanacaqlarda – 20 l/s;
- boks tipli avtodayanacaqlarda hər boksdan bilavasitə çıxış olmaqla boksların sayı 50-dən 200-dək – 5 l/s, 200-dən artıq – 10 l/s;
- mexanikləşdirilmiş avtodayanacaqlarda – 10 l/s;
- avtomobillərin saxlanması üçün açıq meydançalarda avtomobillərin sayı 200 daxil olmaqla – 5 l/s, 200-dən artıq – 10 l/s.

6.9. Qidalandırıcı şəbəkədə yanğın nasosları ilə yanğın əleyhinə su kəməri şəbəkəsi arasında əks klapanlar qurulmalıdır.

İstilik, ventilyasiya sistemləri və tüstü əleyhinə müdafiə

6.10. İsidilən avtodayanacaqlarda avtomobillər saxlanan yerləşgələrdə havanın hesabi temperaturunu 5°C qəbul etmək lazımdır.

6.11. İsidilməyən avtodayanacaqlarda təkcə 5.3.-də göstərilən yardımçı otaqların isidilməsini nəzərdə tutmaq kifayətdir.

Hər zaman çıxışa hazır olmalı avtomobillərin (yanğın söndürən, tibbi yardım, qəza xidməti və s.) saxlanması üçün isidilən otaqların nəzərdə tutulması zəruridir.

6.12. Qapalı tipli avtodayanacaqlarda avtomobillərin saxlanması üçün nəzərdə tutulan yerləşgələrdə ziyanlı qaz ifrazının zəiflədilməsi və kənarlaşdırılması üçün assimilyasiya hesabı üzrə FOCT 12.1.005-in tələblərini təmin edərək axınlı-sorucu ventilyasiya nəzərdə tutmaq lazımdır.

İsidilməyən qapalı tipli yerüstü avtodayanacaqlarda mexaniki üsulla yaradılan axınlı ventilyasiyanı yalnız xarici hasarlanmanın oyuqlarından 18 m-dən çox aralıda olan zonalar üçün nəzərdə tutmaq lazımdır.

Yeraltı avtodayanacaqlarda ventilyasiya sistemləri hər mərtəbə üçün ayrı olmalıdır.

6.13. Qapalı tipli avtodayanacaqlarda CO toplanmasını ölçmək üçün cihazların və sutka ərzində növbətçi personal olan otaqlarda CO toplan-

masına nəzarət üzrə müvafiq signal cihazlarının quraşdırılmasını nəzərdə tutmaq lazımdır.

6.14. Sorucu havaçəkmə xəttlərində, onların yanğın əleyhinə sədlərlə kəsişdiyi yerlərdə alov tutan normal-açıq klapanlar qoyulmalıdır.

Yanğın əleyhinə sədlərlə ayrılmış xidmət göstərilən mərtəbə və ya yerləşgədən kənarında, tranzit hava kəmərlərinin oda davamlılıq həddini azı EI 30 nəzərdə tutmaq lazımdır.

6.15. Tüstü əleyhinə sorucu ventilyasiya sistemləri yanğın olan mərtəbədən (yarusdan) yanma məhsullarının kənarlaşdırılması üçün nəzərdə tutulur:

- a) avtomobillərin saxlandığı yerləşgələrdən;
- b) təcrid olunmuş rampalardan.

6.16. Tüstünün kənarlaşdırılması, bir qayda olaraq süni havaçəkmə üsulu ilə, sorucu şaxtalardan nəzərdə tutmaq zəruridir.

Təbii tüstü kənarlaşdırılmasını pəncərələrin yuxarı hissəsində 2,2 m və daha hündür səviyyədə (döşəmədən xəfəngin aşağısınadək) yerləşən xəfənglərin və dam pəncərəsindəki oyuqların açılması üçün mexaniki ötürücü ilə təchiz edilmiş pəncərə və dam pəncərəsindən nəzərdə tutmaq olar. Bu halda açılan oyuqların hesablama yolu ilə müəyyən edilən ümumi sahəsi, yerləşgənin sahəsinin 0.2%-dən az olmamalı, pəncərələrdən yerləşgənin ən uzaq nöqtəsinə qədər olan məsafə 18 m-dən çox olmamalıdır.

Başqa təyinatlı binaların hüdudlarında tikilmiş avtodayanacaqlarda,

tüstünün açılan oyuqlardan xaric olunmasına yol verilmir.

2 mərtəbəyədək olan yerüstü avtodayanacaqlarda və birmərtəbəli yeraltı dayanacaqlarda təbii üsulla sorulan sorucu şaxtaların quraşdırılmasına icazə verilir.

Təcrid olunmuş rampaları olan avtodayanacaqlardakı sorucu şaxtalarda hər mərtəbədə tüstü klapanları nəzərdə tutulmalıdır.

Tüstünün kənarlaşdırılması üçün tələb olunan məsrəflər, şaxtaların və tüstü klapanlarının sayı hesablama yolu ilə müəyyən olunur.

Yeraltı avtodayanacaqlarda bir tüstü şaxtasına, hər yeraltı mərtəbədə ümumi sahəsi 900 m²-dən çox olmayan tüstü zonalarının birləşdirilməsinə icazə verilir.

Yerüstü avtodayanacaqların rampalarından tüstünün kənarlaşdırılması xarici çəpərləmədəki və dam örtüyündəki oyuqlardan həyata keçirilə bilər.

6.17. Avtodayanacaqların pilləkən qəfəsələrinə və lift şaxtalarına yanğın zamanı hava vurulması və ya bütün mərtəbələrdə 1-ci tip hava vurulan tambur-şlüzlərin quraşdırılması nəzərdə tutulmalıdır:

- a) iki və daha artıq yeraltı mərtəbə olduqda;
- b) əgər pilləkən qəfəsələri və liftlər avtodayanaçağın yeraltı və yerüstü hissəsini birləşdirirsə
- c) əgər pilləkən qəfəsələri və liftlər avtodayanaçağı başqa təyinatlı binanın yerüstü mərtəbələri ilə birləşdirirsə.

6.18. Yanğın zamanı ümumi mübadilə ventilyasiyasının söndürülməsi nəzərdə tutulmalıdır.

Tüstü əleyhinə müdafiə sistemlərinin qoşulması qaydası (ardıcılığı) müəyyənləşdirilərkən, sorucu ventilyasiyanın axınlı ventilyasiyadan əvvəl işə düşməsi nəzərə alınmalıdır.

6.19. Tüstü əleyhinə müdafiə sistemlərinin idarə olunması yanğın siqnalizasiyasından – avtomatik olaraq, yanğınsöndürmə sistemlərinin mərkəzi idarəetmə pultundan – distansion üsulla, həmçinin avtodayanaçaq mərtəbəsinə girişdə, mərtəbələrdəki pilləkən meydançalarında (yanğın kranları şkaflarında) quraşdırılmış düymələr və ya əl ilə işə düşən mexaniki qurğular vasitəsilə həyata keçirilməlidir.

6.20. Tüstü əleyhinə müdafiə sistemlərinin elementləri (ventilyatorlar, şaxtalar, havaçəkmə kəmərləri, klapanlar, tüstü qəbuledici qurğular və s.) ventilyasiyanın layihələndirilməsi üzrə tikinti normalarının tələblərinə müvafiq nəzərdə tutulmalıdır.

Tüstü əleyhinə sorucu ventilyasiya sistemlərində yanğın əleyhinə (o cümlədən tüstü) klapanların tüstü-qaz keçiriciliyinə qarşı müqaviməti keçid kəsiyinin hər 1m² sahəsinə 8000 kq⁻¹ m⁻¹-dən az olmamalıdır.

6.21. Tüstü əleyhinə axınlı-sorucu ventilyasiyasının əsas parametrlərinin müəyyən olunması zamanı aşağıdakı göstəriciləri nəzərə almaq zəruridir:

- yanğının baş verməsi (avtomobilin alışması və ya 5.3-cü bölmədə qeydə alınan yardımçı yerləşmələrin birində yanğın baş verməsi) yerüstü avtodayanaçağın aşağı birtipli mərtəbəsində, yeraltı avtodayanaçağın isə yuxarı və aşağıbirtipli mərtəbələrində;
- birtipli mərtəbənin (yarusun) həndəsi xarakteristikaları – istismar olu-

nan sahə, oyuğun olması, qoruyucu konstruksiyaların sahəsi;

- xüsusi yanğın yükü;
- təxliyə çıxışları oyuqlarının vəziyyəti (yanğın baş verən mərtəbədən xarici çıxışlaradək açıqdırlar);
- bayırdakı havanın parametrləri.

Elektrotexniki qurğular

6.22. Avtodayanacaqların elektrotexniki qurğuları Elektrik qurğularının quraşdırılması (EQQ) qaydaları tələblərinə uyğun olaraq nəzərdə tutulmalıdır.

6.23. Avtodayanacaqda istifadə olunan avadanlıqlar elektrik təchizatının etibarlı təminatı üzrə aşağıdakı kateqoriyalara aid edilir:

I kateqoriyaya - yanğın əleyhinə mühafizədə istifadə olunan elektrik qurğularını, o cümlədən, avtomatik yanğınsöndürmə və avtomatik siqnalizasiya, üstüdəndən müdafiə, yanğınsöndürmə bölmələrini daşıyan liftləri, yanğın barədə xəbərdarlıq sistemlərini, həmçinin qaz balonları saxlanan yerlərdə avtomatik hava nəzarəti sistemlərini;

II kateqoriyaya – avtomobillərin yerdəyişməsi üçün nəzərdə tutulan liftlərin və digər mexanikləşdirilmiş qurğuların elektrik ötürücüləri;

- Əl ötürücüsü olmayan darvazaların açılması mexanizmlərinin elektrik ötürücüləri və çıxışa hər an hazır olan avtomobillərin dayanacağıının qəza işıqlandırılması;

III kateqoriyaya – avtodayanacaqların elektrik enerjisi sərf edən digər texnoloji avadanlıqları.

Yanğın əleyhinə qurğuları qidalandıran elektrik kabelləri, bilavasitə binaların (qurğuların) giriş lövhələrinə

bağlanmalı və eyni zamanda başqa cərəyan qəbuledicilərinə birləşdirilmək üçün istifadə olunmamalıdır.

6.24. Avtomobillər saxlanan yerləşgələrin işıqlandırılması MCH 2.04-05 tələblərinə uyğun olaraq nəzərdə tutulmalıdır.

6.25. Qəza (təxliyə) işıqlandırılması şəbəkəsinə işıq göstəriciləri qoşulmalıdır:

- hər mərtəbədəki təxliyə çıxışları;
- avtomobillərin hərəkəti yolları;
- yanğın texnikasının qoşulması üçün birləşdirici başlıqların qurulması yerləri;
- daxili yanğın kranlarının və odsöndürənlərin qoyulduğu yerlər;
- xarici hidrantların qoyulduğu yerlər (qurğunun fasadında).

6.26. Hərəkət istiqamətini göstərən çiraqlar döngələrdə, mailliyin dəyişdiyi yerlərdə, rampalarda, mərtəbələrə girişlərdə, mərtəbələrə və pilləkən qəfəsələrinə giriş və çıxışlarda qurulur.

Hərəkət istiqamətinin göstəriciləri döşəmədən 2 m və 0,5 m hündürlükdə təxliyə yollarının və avtomobillər üçün keçidlərin istənilən nöqtəsindən birbaşa görünən yerlərdə qurulur.

6.27. Qapalı tipli avtodayanacaqlarda hər mərtəbəyə girişlərdə elektrofikasiyalı yanğın-texniki avadanlıqdan istifadə edilməsi mümkün olan I kateqoriyalı elektrik təchizatı şəbəkəsinə birləşdirilmiş rozetkalar qurulmalıdır.

Avtomatik yanğınsöndürmə və avtomatik yanğın siqnalizasiyası

6.28. Avtodayanacaqlarda tətbiq olunan yanğınsöndürmə və siqnalizasiya sistemləri bina və qurğuların yan-

ğın avtomatikası üzrə tikinti normaları tələblərinə uyğun olmalıdır. Avtomatika qurğularının avadanlıqları müvafiq yanğın təhlükəsizliyi sertifikatlarına malik olmalıdır.

6.29. Avtomobillərin saxlandığı yerləşmələrdə avtomatik yanğınsöndürməni qapalı tipli avtodayanacaqlarda nəzərdə tutmaq lazımdır:

- a) yeraltı, mərtəbəsinin sayından asılı olmayaraq;
- b) yerüstü iki və daha çox mərtəbəli;
- c) birmərtəbəli yerüstü I, II və III dərəcəli odadavamlı sahəsi 7000 m² və çox, IV dərəcəli odadavamlı C0 sinifli sahəsi 3600 m² və çox, C1 sinifli - 2000 m² və çox, C2, C3 sinifli – 1000 m² və çox; avtomobillərin bu binalarda xüsusi bokslarda saxlandığı hallarda (5.40-a uyğun ayrıldıqda) – boksların sayı 5 və daha çox olarsa;
- d) başqa təyinatlı binanın içərisində tikilmiş;
- e) yanacaq-sürtkü materiallarının daşınması üçün nəzərdə tutulan avtomobillərin saxlandığı yerləşmələrdə;
- f) körpülər altında yerləşdikdə;
- g) mexanikləşdirilmiş avtodayanacaqlarda.

Tikinti aparılmamış ərazidə yerləşən 25 maşın-yerə qədər tutumu olan birmərtəbəli yeraltı avtodayanacaqlarda avtomatik yanğınsöndürmə nəzərdə tutulmasına yol verilir.

6.30. Avtomatik yanğın siqnalizasiyası ilə təchiz olunmalıdır:

- a) sahəsi 6.29 c)-də göstəriləndən az və yaxud 5-ə qədər (5 daxil olmaqla) boksu olan qapalı tipli birmərtəbəli yerüstü avtodayanacaqlar;
- b) 5.3-də göstərilən yerləşmələr, sanitariya qovşaqları və ventilyasiya kameralarından başqa.

Növbətçi personalın bütün sutka ərzində olduğu otaqlarda avtomatik yanğın siqnalizasiyasının nəzərdə tutulmasına yol verilir.

6.31. Hər boksdan bayıra birbaşa çıxışı olan boks tipli bir-iki mərtəbəli avtodayanacaqlarda avtomatik yanğınsöndürmənin və siqnalizasiyanın nəzərdə tutulmasına yol verilir.

6.32. Qapalı tipli yerüstü avtodayanacaqlar ikimərtəbəli və daha çox (hər boksdan bayıra bilavasitə çıxışı olan avtodayanacaqlar və mexanikləşdirilmiş avtodayanacaqlar istisna olmaqla) tutumu 100 maşın-yerədək olarsa 1-ci tip, 100 maşın-yerdən çox olarsa 2-ci tip xəbərdarlıq sistemləri ilə təchiz olunmalıdır.

İki və daha artıq mərtəbəli yeraltı avtodayanacaqlar xəbərdarlıq sistemləri ilə təchiz olunmalıdır: tutumu 50 maşın-yerədək olarsa – 2-ci tip, 50-dən çox 200-dən az – 3-cü tip, 200-dən artıq – dördüncü və ya beşinci tip.

7. İSTİSMAR ÜZRƏ TƏLƏBLƏR

7.1. Avtodayanacağın hər mərtəbəsindəki çıxışlar aydın oxunan və yaxşı görünən işarələr vasitəsilə göstərilməlidir.

Avtomobillərin hərəkət yollarını və əsas nöqtələri (mərtəbələrdəki çıxışları, yanğın kranlarının, yanğınsöndürən və digər cihazların quraşdırılma yerlərini) işarələmək üçün işıq saçan boyaların və lüminisent örtüklərin tətbiq edilməsi tövsiyə olunur.

7.2. Avtomobillər saxlanan yerləşmədə və rampalarda avtodayanacaqda siqaret çəkməsinin qadağan olduğunu bildiren işarələr olmalıdır.

7.3. Avtodayanacaqlar yanğın təhlükəsizliyi qaydalarının tələblərinə müvafiq olaraq ilkin yanğınsöndürmə vasitələrilə təchiz olunmalıdır.

7.4. Yanğın əleyhinə xüsusi mühafizə örtükləri və konstruksiyaların açıq səthlərinə çəkilmiş hopucu materiallar vaxtaşırı olaraq bərpa edilməli və ya dağıldığı təqdirdə (tam və ya qismən sıradan çıxdığı halda) və ya xud bu örtük və hopucu materialların texniki sənədlərində müəyyən edilən istismar müddətinə uyğun olaraq dəyişdirilməlidir.

7.5. Xarici keçidlər (panduslar) və xarici pilləkənlər qardan və buzdan təmizlənməlidir.

7.6. Avtomobillərin saxlanması üçün nəzərdə tutulan ayrı-ayrı boks-

ların yenidən qurulmasına və təmir işləri aparılması üçün istifadə edilməsinə yol verilmir.

7.7. Yanğından müdafiə üzrə mühəndis sistemlərinin (yanğın kranları və hidrantlar, yanğınsöndürmə nasos qurğuları, yanğın siqnalizasiyası, tüstü əleyhinə müdafiə, insanların yanğından xəbərdar edilməsi sistemləri, təxliyə çıxışlarının bağlanması üçün qurğular) işlək vəziyyətdə olması ildə bir dəfədən az olmamaqla yoxlanılmalı, dövlət yanğın nəzarəti nümayəndələrinin iştirakı ilə müvafiq akt tərtib olunmalıdır.

7.8. Yanğın təhlükəsizliyinin təmin olunması üzrə təşkilati tədbirlər yanğın təhlükəsizliyi qaydalarına uyğun olaraq nəzərdə tutulur.